XXXVI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1926. December 10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Karácsony!

Ugy jön felénk, mint a pacsirta-dal a bárányfelhők közül, mint a fehér hattyu a hullámzó tavon, mint a fényes szürkületi csillag a homály teljességéből, vagy a hajnal-csillag, jelentve a reggelt a nem soká felragyogó nappal.

Mindenképen szép és mindenképen fölemelő a szaharai borzalmas sivatagnak érzett szomoru élet közepette, mert születést, megujulást jelent a mi számunkra is, kiknek manapság oly kevés öröm jut osztályrészül.

A természet kegyes volt irántunk, eddig még páratlan melegséggel kedvezett nekünk; de az emberek sokszor szeretetlenséget tanusitanak irányunkban, nem értik, mit jelent kereszténynek lenni, jó embernek lenni s a jót megbecsülni.

Jöjj hát csak Karácsony, a te bölcsőddel s abban a csecsemő Jézussal, aki kicsiny arcának jóságos vonásával melegséget támaszt a fagyos keblekben s a még mindig bosszus, fegyver után kapó szivet és kezet az önzetlen szeretet nemes munkájára készteti!

Jöjj és áldj meg minket buzgó kitartással a nemes és tiszta valláserkölcsi életben s tégy erősekké fajunk küzdelmében, egyházunk megpróbáltatásaiban és ne engedd, hogy áldozatkészségünk ellankadjon, mint a lenyugvó nap!

Jelentsd, hirdesd a reggelt, az uj fényt, az uj életet, a megujulást a fölkelő nappal a hajnalnak elmuló, derengő fénye után s vezess tovább még ez esztendőben azzal a törhetetlen reménységgel, hogy Jézusnak szelleme magasabbra emel mindannyiunkat s testvéri érzéssel visz neki egy boldogabb uj évnek.

Óh Karácsony, szent Karácsony, hozz örömet, boldogságot mindnyájunknak kedves olvasóinkkal egyetemben s maradj mi közöttünk mindörökre!

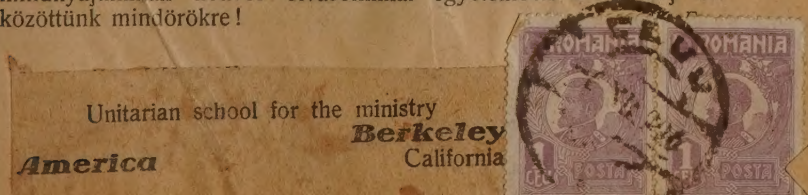

TŰZHELY MELLETT

Versek karácsonyfához.

A hit.

Én vagyok a hit!
Vajjon van-e itt,
Kinek a szivét én,
Ne jártam volna át?
— Úgy-e látjátok most
E szép karácsonyfát,
Hiszitek is a jó Istent
S a kicsi Jézuskát.
Ez a karácsonyfa
Milyen szépen fénylik,
Legyen bennetek is
Ilyen fénylő a hit!

A remény.

Én vagyok a remény,
Akármilyen kemény,
Hideg legyen a tél,
Ha én veled vagyok
Szived tavaszt remél.
Zárj be a szivedbe,
Őrizz — mert csak az él,
Aki sötét éjben,
Örömben, bánatban
Remél — egyre remél!

A szeretet.

Én vagyok a szeretet!
Ismered a nevemet?
A karácsonyfát én hozom,
Az aranyszálakat én fonom.
A napsugár értem csillog.
A sok gyertya értem villog.
Én boritom örömkönnybe szemedet,
Vonj kebledre, zárj szivedbe,
Én vagyok a szeretet!

(Fogaras.) *Fekete Lajos.*

Karácsonyi énekek.

1.

Népek, keresztény népek, Jertek, ünnepeljétek
A kilobbant égi fényt, A megigért jövevényt:
Áldott, ki jön Atyjának nevében.

Egek harmatozzatok, Örömkönnyet ontsatok,
A kiterjedt erősség Ünneplőbe öltözzék:
Áldott, ki jön Atyjának nevében.

Csodaváró éjtszakák, Hirdessétek a csodát,
A mélység és magasság Boldogan hogy mondhassák:
Dicsőség a Magasban Istennek.

2. *(Záró).*

Hagyd az Úrra a te utadat S indulj, amerre hív,
Ő hozza fel igazságodat, Csak légy hozzája hív.
Igaz embernek igaz utján Tévedni nem lehet:
Ha bánkódik, ha sir az ösvény, Uram, hozzád vezet.

P. M.

A reformáció mártirja.

Felolvasta a D. F. emlékünnepélyen nov. 14-én: **Dr. Varga Béla.**

Egy kiváló magyar iró és szónok egy a reformációról szóló elmélkedésében rendre veszi a hitujitás nagy alakjait s jellemzi őket.[1]) Luthernek — szerinte — cherubarca van. A Luther alakja magán viseli a léleknek Istenben elmerülő és őt boldogan biró vonását. Mindent elfeled, mindent odaad, csakhogy Istent birja; egyetlen otthona van: az Isten közelléte. Luthernek a vallás érzelmi ügy. Nem tudományos okoskodás, nem politikum, hanem az Isten megérzésének a fénye vezeti őt reformátori munkájában.

A reformáció történetében a második arc egy sasarc, mely a magasan szárnyaló éles elmét jelképezi. Ez a sasarc a Zwinglié, aki Luther mellett, ki a protestántizmus prófétája, a protestántizmus doktora. Zwingli mutatja meg, hogy a reformáció nemcsak uj hit, hanem uj tudás is.

E kettő mellett harmadiknak ott van Kálvin arca, az oroszlánarc, az akarat és a tetterő embere. A próféta és a bölcs mellett, ő a harmadik, a hős.

Ezzel a sorozat befejeződik. És a reformáció arcai között nincsen szó Dávid Ferencről a XVI. század szellemének e legjellegzetesebb személyéről, a reformátorok reformátoráról a protestántizmus lényegének a protestálásnak testet öltött alakjáról.

Vajjon milyen arc jut neki a reformátorok diszes arcképcsarnokában: a pelikánarc. Vajjon milyen szerep jut neki a próféta, a doktor és a hős mellett: a mártir szerepe. Igen, Dávid Ferenc a reformáció pelikánja, ki önmagát emészti és lelkét adja az uj hitért és ő a reformáció mártirja, mert meghal hitéért.

Ha Luther az ő nagy szivét, Zwingli az ész fölényes erejét, Kálvin pedig az akarat és a tetterő nagyságát vitte bele a reformáció nagy müvébe, ugy Dávid Ferenc az életét adta érette.

Ő felvetette a kereszténység legnehezebb, legsulyosabb kérdéseit, amelyekhez elődei nem mertek hozzányulni. Találóan mutatott reá az örvényekre, melyekbe a kereszténység az évszázak folyamán belesodródott a dogmák következtében. A szenvedélyes kutatásnak, a szenvedélyes gondolatnak misztikus papja volt, aki meg akarta tisztitani a kereszténységet, le a csontig, a velejéig, aki nem ér reá életében arra, hogy megnyugodjék, hogy lehiggadjon,

[1]) L. Ravasz László: Látások könyve.

hogy terjedelmes és jól szervezett egyházat alapitson, mint szerencsésebb elődei tették, hanem halála napjáig kereste az igazságot. Századának legtipikusabb gyermeke. Annak a századnak, amely a hit világában folytonosan keresett, folytonosan hitt, de ha megtalált valamit, eldobta magától s tovább hitt és tovább keresett. Ez a szakadatlan keresés és találás, az a fáradhatatlan kutatás, ez a lelkes hit és egyre csalódó kijózanodás, ez a XVI. századnak igazi jellemzője, a reformációnak leglényegesebb gesztusa.

A reformáció nem bevégzett tény, hanem állandó feladat: ezt a gondolatot, ennek a gondolatnak állandó megvalósitását nevezzük a protestántizmus szellemének.[1]) Ennek a szellemnek volt a XVI. század minden reformátora között messze kiemelkedő és legjellegzetesebb megtestesitője Dávid Ferenc.

Sell bonni professzor a protestántizmus jellemzéseként jól jegyzi meg, hogy az a tanegység, amely a felekezeteket egykor a népek határán tul is összekötötte, már régen odavan. Ha protestáns hitvallások — mondja tovább — névleges tekintélyü érvénynyel még mindenütt fennállanak is, mégis egyetlen dogmát sem tartanak igaznak olyan értelemben, mint régen tartották. A protestáns bibliatársulat által a földnek majdnem minden nyelvén millió meg millió példányban elterjesztett biblia a legerősebb eszköz arra, hogy az egyházi dogmákat lassan gyökerestől kitépjék. S ez érthető is, ha figyelembe vesszük a kereszténység alapjellegét, mert hiszen a kereszténység ősi formáiban is ethikai jellegével hóditotta meg a világot, nem dogmákkal.

Ezt az igazságot senki sem látta meg élesebb szemmel, izzóbb lélekkel, mint Dávid Ferenc. Az igazság fanatikusa, egy vallásos zseni, aki a küzdelmek, kételyek, töprengések mérhetetlen országutján soha el nem fogyó hittel és meg nem roskadó szivóssággal halad kitüzött célja felé. S vajjon mi ez a cél? Nem lezárt hitrendszer alkotása, nem korlátok és megkötöttségek megteremtése, hanem a szabadság visszaadása az egyéniség meg nem kötöttsége a vallás dolgaiban. Mert a protestántizmus végső célja nem is lehet más. Változékonysága, örökös fejlődési lehetősége — legjellegzetesebb tulajdonsága. Ami a protestántizmusban betühöz, tanhoz, alapitó személyéhez való merev ragaszkodás: az katholikus vonás; ami ellenben fejlődés az élet és kultura legbensőbb problemáin való töprengés uj utak és célok kijelölése, esetleg teljesen ujaké: a protestáns szellem. (L. Czakó i. m. 70 l.)

A XVI. században ezt Dávid Ferenc prófétai szelleme érzi meg leginkább. Az ő egyénisége inkább bizonyitó és meggyőző, semmint rábeszélő vagy sugalmazó. Élete és pályája meggyőző bizonyság arról, hogy a vallás sem lehet kivétel a fejlődés örök törvényei alól; az ő munkája az egyéni lélek soha meg nem szünő benső vallási forrongásának isteni megélése s a vallás, amelyet

[1]) L. Czakó Ambró: A protestántizmus szelleme. 70. l.

alapitott, — ha ugyan lehet ezt mondanunk — egy sohasem befejezett, hanem örökös forrongásban levő protestálás minden ellen, ami az evangelium józan értelmét tiszta vallási és erkölcsi tartalmát elhomályositotta a multban, vagy el akarja homályositani a jelenben.

A Dávid Ferenc munkája a keresztény vallások történetében a kovász, amely az orthodoxia állományába, a soha meg nem szünő erjedési processzust inditotta meg, az a sorompó, mely sohasem fogja megengedni, hogy az orthodoxok fái az égig nőjjenek. Az ő tette, ha kissé zajos, de alapjában véve mégis csendes, vértelen forradalma volt az emberi szellem azon nagy és magasztos törekvésnek, mely a lelkiismeretről lerázta minden emberi tekintély hatalmaskodását abban a szent meggyőződésben, hogy az igazságos Istenen kivül nem kell senki emberfiának engedelmeskedni a hit dolgában.

A modern protestántizmus a Dávid Ferenc ideáját vette fel Schleiermacher azon tanitásában, hogy az egyházi tan sohasem lehet valami „durchaus feststehendes“,[1]) hanem állandó fejlődésben van. Ezt az elvet emelte filozofiai magaslatra a protestántizmus filozofusa Kant. Paulsen három pontban emeli ki Kantnak e téren szerzett érdemét.

1. A legelőrehaladottabb felvilágosultsággal az ész autonomiáját hirdeti. Ő az uralkodó minden kérdésben, ami igazra, nem igazra, jóra vagy rosszra vonatkozik. Nincs instancia fölötte, nincs kinyilatkoztatás, amely korlátozná. Ilyenformán Kant következetes racionálista. De egyuttal

2. antidogmatikus és antiintellektualisztikus. Meg van győződve, hogy az elméleti ész nem képes a vallásos hitet a megfelelő bizonyitékokkal támogatni. A tudomány nem emelkedhetik tul az empirikus világon. Minden istenbizonyiték, mellyel próbálkoztak, hiábavaló fáradozás. Ennyiben Kant következetes szkeptikus. De egyszersmind

3. határozott védője egy praktikus észhit szükségének és lehetőségének. Az Istenben való hit igy nem az ész által bizonyitható elmélete a mindenségnek, hanem közvetlen erkölcsi bizonyosság, mely teljesen a tudományos megismerés területén kivül fekszik.

Első pillanatra látszik, hogy nem járunk egészen a helyes uton, ha azt hisszük, hogy Kantnak most emlitett tanai teljesen fedik a protestántizmus értelmét. Kantnak az a tette, hogy a hitet teljesen számüzte az elméleti tudás területéről, lehet nagyjelentőségü a philosophia szempontjából, de semmiesetre sem azonos az igazi protestáns álláspontlal. Mert a protestántizmus ha el is fogadhatja azt az elvet, hogy a vallás lényegét tisztán az értelem utján meghatározni nem lehet, de semmi esetre nem mondhat le arról, hogy a vallás tárgya valamennyire a megértésnek is tárgya lehet. Sőt, talán épen a protestantizmus az, amely a keresztény-

[1]) Örök állandó.

ségben mindig különös gondot forditott a megismerésre és a megismerésnek megtanitására.

Igen, a protestántizmus épen a Dávid Ferenc utján arra akarta megtanitani az emberiséget, hogy miként kell megérteni és mégis hinni. Az ő munkája a kereszténység történetének legnagyobb kisérletei közül való. Messze lesz még az idő, amikor meg fogják érteni tettének ezt a nagy jelentőségét.

A francia bölcs ért és megvet, vagy ért és megbecsül. Dávid Ferenc ért és hisz. Le akarja rombolni a gátakat, amelyekkel a hit elfödte az értelmet; szét akarja tépni a fátylat, amelyet az előző idők a kereszténység testére teritettek. Keresi az igazságot, mert hiszi, hogy van, hogy kell lennie, hogy meg fogja találni. Minél inkább megvilágosodik értelme, annál magasabb lesz hite. Minél közelebb emelkedik az Isten lényegének megértéséhez, annál fanatikusabban hisz benne. Csodálatos lélek, mindenesetre páratlan a maga korában.

A XIX. század harmadik évnegyedében, midőn a materializmus előnyomulása teljesen háttérbe szoritotta a hitet s midőn az emberiség tétovázva hitét elvesztve áll meg a tudomány segitségével soha át nem hidalható mélységek fölött, ismét fölhangzik az emberek ajkán Dávid Ferenc problémája, a vágyakozó sóhajtás: Ur Isten, vajjon hogy lehetne tudni, érteni és mégis hinni! Sokan próbáltak a kérdésre megfelelni. De talán senkinek sem sikerült ez ugy a XVI. században, mint a már régebben elhunyt nagy orosz irónak Dosztojevszkinek és a nem régen elhunyt nagy német professzornak Eucken Rudolfnak. Nincs idő ez alkalommal e tanitásokba elmélyedni. Csak megemlitjük pusztán azért, hogy lássuk, hogy Dávid Ferencnek sokkal több követője van, mint amennyit hivatalosan ki lehet mutatni. Az ő problémája, az ő törekvései élnek mindazokban, akik a keresztény hit megtisztitására, az evangelium szellemi és erkölcsi tartalmának a megértésére törekesznek.

A Dávid Ferenc lábanyomát rég befutta a szél. A magyar irodalom és az unitárius irodalom most kezdi kiásni e nyomokat. Nem lehet kétség abban a tekintetben, hogy ennek elvégzése után az ő alakja és müve oda fog kerülni az őt megillető helyre a tisztult keresztény világnézet és az emberi előhaladás legnagyobb kiküzdőinek halhatatlan Pantheonába. Addig is áldozzunk kegyelettel az ő emlékének a mai napon, halála 347-ik évfordulóján.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

November 14-én d. e. templomozás után Kolozsváron a D. F. E. emlékünnepélyt tartott a diszteremben, mely alkalommal elnöki megnyitót (itt közölve) dr. Boros György, felolvasást dr. Varga Béla (itt közölve) tartott. Énekelt Lőrinczy Sárika urleány, kit Ütő Mária urleány kisért zongorán. Pethő István lelkésznöv. szavalt s Ürmösi Jenő hegedült. E szereplések mind magas szinvonalon állottak.

NŐK VILÁGA.

Mikor templomba' vagy . . .

Testvérem, te mikor templomba' vagy,
egész szivet tárj ki az Ur elé.
Lelked nyiljon az Ige szavára,
mint virág, ha bontja napsugára.
Mély áhitat szűz fehér liljoma
illatozzék hitünk hajlékában . . .
Csak igy gyógyul ezer vérző sebünk
a ránk szakadt mának viharában.

Testvérem, te mikor templomba' vagy,
szent hitfátyol boruljon rád . . .
Feledd, mi földi — és e fátylon át
fölmagasztosulva láthatod:
Miatyánk szelid, áldó mosolyát.

Ürmösi Károlyné.

December 25. előtti vasárnap délután 4 órai kezdettel az unitárius kollégium tornatermében a D. F. E.-i „Nőkszövetsége“ az idén is karácsonyfa ünnepet rendez iskolás gyermekeink részére, melyre az unitárius szülők szives figyelmét ezuton is fölhivja.

Ajtay Annuskát a „Nőkszövetsége“ jegyzővé választotta és értesitjük unitárius nőinket, hogy akinek a szövetséghez valamely kérése van, azt szóval vagy irásban vele közölni sziveskedjék. Minden héten hétfőn és szerdán délután 5—6-ig hivatalos órát tart Kossuth L.-u. 9 szám alatt az unitárius lelkészi hivatalban.

Ismételten kérjük vidéki nőszövetségeink elnökségeit, hogy ez évről is küldjék be részletes jelentéseiket munkájukról a főtitkárhoz. Calea Victoriei (v. Kossuth L.-utca) 9. szám.

A Nőkszövetsége által rendezett hétfői esték mind fokozottabb érdeklődésnek örvendenek. Ujabban dr. Boros György és dr. Gál Kelemen tartották meg értékes és tanulságos előadásaikat. Nov. 22-én Tóth István festőművész beszélt a modern festészetről.

Özv. Rukovszki Róbertné szül. Nemes Mária, már 5 éve fekszik betegen. Lelke nem csüggedt el a testi szenvedésben, minek megható jelét adta abban, hogy e sorok irójának 500 leut adott át

D. F. E.-i alapitói dijba és karácsonyfa ünnepünkhöz is 100 leuval óhajtott hozzájárulni. Isten áldja meg és adja vissza egészségét.

Ü. K.-né.

(Ha valaki ezt a szép áldozatkészséget követni akarja, nagyon hálásan vesszük.)

Külföld.

Egy kiváló amerikai unitárius asszony halála. Miss Louisa Lee Schuyler, ki 89 éves korában folyó évi október 10-én zárta le örökre szemeit Amerikában, a modern sociális munka megalapitója volt. Dacára annak, hogy vagyonos, előkelő család gyermeke volt, már kora fiatalságában 23 évvel önállósitva magát társadalmi körétől, önként vállalt munkát egy gyermekvédelmi egylet iskolájában. És attól az időtől kezdve nemcsak előharcosa volt New-Yorkban minden népjóléti intézménynek, hanem a legnevezetesebb szervezkedések éppen az ő kezdeményezésére alakultak. Igy ő alapitotta meg az állami jótékony segitő szövetséget (State Charities Aid Association), ő szervezett önkéntes bizottságokat az állami népjóléti intézmények látogatására. Ő inditott eredményes mozgalmat a kis gyermekek megvakulásának elkerülésére és ő alapitotta az első amerikai ápolónő iskolát s igy méltán nevezhetjük Amerika Florence Nightingale-jének. Az amerikai unitáriusok nagyon büszkék is reá és az unitárius szövetség örökös tagja volt, egy a 7 közül, mert csak nagyon kiváló férfiak és nők lesznek ilyenekké választva.

Az unitárius Teol. Akad. ifjusági önképzőköre nov. 17-én este 8 órakor a diszteremben nagy közönség jelenlétében szép és lelkes diszgyülést tartott. Simén Domokos poétikus elnöki megnyitója után szépen énekelt a teologusok énekkara. Rostán Dénes ótestamentumi tárgyu felolvasása komoly és ünnepélyes hangulatu volt, valamint Kelemen Imre szavalata is jó hatást váltott ki. Pap Domokosné urhölgy éneke s Ütő Mária urleány pompás zongorakisérete valóban nagy tetszést váltott ki. Pethő István lelkes felolvasása azzal végződött, hogy a világ ezer baját csak őszinte és igaz vallásos felfogással lehetne megoldani. Iszlai Margit urleány kiváló zongoristának bizonyult s Fikker János müvészi hatással szavalt. A teologusok énekkara éneke után dr. Boros György főjegyző, védnök zárta be a diszgyülést. Jól esett látnunk az ifjak lelkes megnyilatkozását.

A D. F. E. választmánya legutolsó gyülésén elhatározta, hogy megkeresi a főhatóságot s annak segitségét kérve, azon lesz, hogy a D. F. évenkénti emlékünnepét az egyház egyetemében minél impozánsabbá és maradandóbb hatásuvá tegye.

Egyleti élet és munkásság.

Elnöki megnyitó.

Felolvasta 1926 nov. 14-én a D. F. emlékünnepén dr. **Boros György.**

A keresztény világ az év novemberét az elhunytak emlékének szenteli. Kegyelete jeléül világit és virágot tesz a sirokra. A pislogó láng az elmulás szimboluma, semmi sem fejezhetné jobban ki hogyan lesz füstté és hamuvá ami földi. A virág az élet kezdetének egyik legszebb szakaszát, az ifjuságot juttatja eszünkbe.

Mi, unitáriusok, az emlékeknek szivünk szerint hódolunk, mert tudjuk, hogy a jelen olyan tünékeny éppen, mint a gyertya fénye, vagy az a füst, amely a lángból tova száll.

Előttünk a multban s a jövőben is csak annak van értéki, ami a lelki világhoz szolgáltat ujabb elemet és táplálni tudja azt a munkaerőt, amely tovább folytatja a rábizott örökséget.

Az unitárius vallást Dávid Ferenc azzal a nyilt és határozott céllal inditotta be, „hogy csak az Isten igéjének adassék minden méltóság és csak a Krisztus ismertessék igaz tanitómesternek lenni. Mert még eddig a sok zürzavarnak miatta, mind a Krisztus s mind az ő igéje kétségben volt.“

Ezzel a határozott célkitüzéssel nem mondott kevesebbet, minthogy a kétség és a homály elenyésztessék mindenből, ami a hitre és Isten igaz ismeretére tartozik. A reformáció harcias szellemében „a sokféle homályosságok ellen“ indult s ő maga az apostolokkal akart egy tudományban lenni, s ezért a szentiráson kivül csak a credot, vagyis az apostoli hitvallást fogadja el, „melyben mind e világi s mind másvilági jókról bizonyságunk vagyon, hogy más nélkül nem szükölködünk.“

Minden törekvése az volt, hogy megtisztitsa a vallást a fölösleges sallangoktól, hogy visszatérjen Jézushoz, kit ő Krisztusnak vallott és tovább egyengesse az Urnak utait.

Nekünk, késői utódoknak az a nagy föladat jutott osztályrészül, hogy a Dávid Ferenc tisztitó leikét magunkévá tegyük és tovább terjesszük, mert a haladást és a hiteszmék fejlődését csak igy biztosithatjuk.

A Dávid Ferenc Egylet már hosszu évek óta figyelemmel kiséri november hónapot, Dávid mártirhalála idejét, de nekem ugy tetszik, hogy még nem ment át a közönség tudatába, sőt vérébe az a föladat, hogy a reformációnak mi tartozunk azzal, hogy évről-évre tanulmányozzuk és tovább hirdessük a Dávid F. szellemében kimivelt és korunknak megfelelő eszméinket. Bátorsággal mondom, hogy Dávid F. nem állna meg ott, ahol a mai unitárius felfogás, tanitás és igehirdetés áll.

Legközelebbről egy unitárius könyv (Hiszek egy Istenben, dr. Csiki Gábor) ismertetésével kapcsolatban azt a figyelmeztetést, vagy talán tényt állitja elénkbe a könyv birálója (Az Ut), hogy „az uni-

tárizmus nagy válaszutak előtt áll, mikor meglátja, hogy negativumokkal és általánosságokkal lehet világnézeti alapokat teremteni, de *hitet ébreszteni nem.*“ Ez a figyelmeztetés oda irányul, hogy nekünk vissza kell térnünk egy olyan hitvalláshoz, amely „a bün problémáját megoldja az élő Krisztussal, a halált legyőző, megváltó Messiással.“

A bün nagy problémáját az unitáriusság mindig szeme előtt tartotta, mert érezte, hogy emberi gyarlóságunk mindig a bün mély örvénye felé irányitja lépteinket, de a bün okát s forrását nem kereste s ma sem keresi másban, legkevésbbé Ádámban, s igy a megváltást sem várja a Krisztus (második Ádám) vérétől, hanem várja Istennek ama nagy ingyen ajándékától, melyet megadott Jézusnak, kiben bün nem találtatott, megadott és megad másoknak is, akikben Isten lelke lakozik, mert ez a lélek, mely minket minden igazságra elvezérel.

Mi küzdünk a bün ellen minden erővel és bátorsággal. Mi akarjuk tisztitni a magunk és embertársaink lelkiismeretét, mert a haladást, a javulást, a tisztulást lehetségesnek tartjuk.

Éppen ezért midőn az apostoli hitformának első tételét tüzzük zászlónkra — Hiszek egy Istenben, valljuk, hogy Jézus Krisztus az a zászlóvivő, aki után bizalommal és bátorsággal haladunk.

Amit a credo az ő mennybemeneteléről s onnan az itéletre eljöveteléről szól, kivül esik a mi ismeretünkön, de ha valakinek ez volna hite, legyen neki az ő hite szerint. Mi azt tanitjuk: boldogok a tiszta szivüek, tehát legyetek tiszta szivüek, mert akkor Jézus tanitványai vagytok. Kerüljétek a bünt és cselekedjetek jót, de ezt már azzal a reménységgel, hogy Isten megjutalmazza a jókat már itt a földön.

Ez a mi hitünk szerinti igaz és helyes fundamentálizmus.

Szerintünk egy unitárius sem hibázik azzal, ha hitvallását irásba foglalva, nyilvánosságra hozza s másokkal közli. Arról meg éppen nem tehetünk, ha mi őszintén azt valljuk, hogy a dogmáktól, hittételektől nem várunk sok jót. Mi itt is azt mondjuk: a betü öl, a lélek megelevenit. De azt is, hogy az, aki a hit formáját, a credót szószerint elismételi, még nem vallásos, még nagyon távol lehet lelkében az Isten lelkétől, még nem is követője Jézusnak. Jó lesz megemlékeznünk Jézusnak ama tanitásáról, melyet a könyörülő szamaritánus példájában hagyott örökségül e világra.

Dávid Ferenc nem volt tökéletes ember, de igaz, bátor apostoli lélek volt, aki gunyt, szidalmat, megalázást épp oly türelemmel viselt, mint mestere, Jézus Krisztus.

Elődeit, az apostolokat azzal tisztelte meg, hogy a róluk elnevezett hitvallást a biblia után leghitelesebb tanitásnak fogadta el. Kortársaival együtt kitartó buzgósággal magyarázta a bibliát és e hitvallást, de arra nem kötelezte sem kortársait, sem minket, hogy a credót ilyen vagy olyan szavak szerint fogadjuk el. Ma nehezen is tehetnők, mert tudományosan be van bizonyitva, hogy a credó

szövege szünetlenül változott. A kereszténység első ezerötszáz esztendejében toldozgatták, azóta mostanig tisztogatták nemcsak az unitáriusok, hanem az összes keresztény egyházak egyes tagjai is. Kinek lehetne kifogása ez ellen az ujabbkoru hitvallás ellen!

Az Isten Atyánk — Az ember testvérünk
Jézus vezérünk — A jellem üdvözit.

Hisszük, hogy az emberiség mindig halad előre és fölfelé. De megfelel Jézus tanitásának, az apostoli credónak, a mai hivők és cselekvők szükségleteinek, de csak egy föltétel alatt, ha őszintén hisszük, amit vallunk és tiszta szivből teljesitjük Isten és embertársaink iránti kötelességeinket.

A marosvásárhelyi D. F. E. és ezzel kapcsolatos Unitárius Nők-szövetségének 1925. évi jelentése.

A D. F. Egylet 1922. év junius hó 4-én alakult meg a következő vezetőséggel: Elnök Csongvay Lajos, alelnök dr. Sárkány Miklósné, titkár Rédiger Géza lelkész, pénztárnok István Lajos. 1925-ben külön is megalakult a Nőkszövetsége mind a helyi, mind a köri tagozatban, mely utóbbinak választmánya: Elnök dr. Sárkány Miklósné, alelnökök Farkas Albertné (Szászrégen), K. Nagy Árpádné (Kál), Mikó Lászlóné (Nyárádszentlászló), titkár és levelező dr. Kerekes Istvánné, pénztáros Zsakó Kálmánné, jegyző dr. Mán Sándorné.

Az egylet jan. 4-én mese-délutánt, márc. 1-én felolvasó müsoros ünnepélyt rendezett az imaházban. Ápr. 19-én Jókai-ünnepély volt. Aug. 30-án a püspöki vizsgálattal kapcsolatban müsoros ünnepély a ref. kollégium disztermében. Volt Kriza emlékünnepély is. Nov. 8-án felolvasó délutánt tartottunk, ennek keretében emlékeztünk meg főtisztelendő püspök ur házasságának évfordulójáról. Nov. 15-én Dávid Ferenc emlékünnepély, október 25-én müsoros teadélután a tornakertben a D. F. E. keretében és dec. 20-án szintén a tornakert helyiségében mese-délután keretében 200 csomag került kiosztásra a gyermekek részére. Ezen kivül minden hó első vasárnap délutánján a nők közül, kik a választmány tagjai, kettő köteles kis müsort összeállitani és a szereplőket is betanitani. Ilyenkor ismeretterjesztő felolvasások, közvetlenebb megbeszélések vannak. Főleg, mióta a kisebbségi nőkről jönnek a lapban cikkek, azokat is felolvassuk.

Ifjusági egyletünk külön nem alakult meg. Ennek oka abban rejlik, hogy kevés kivétellel este 6—7 óráig el vannak foglalva, távol laknak s igy velünk eddig csak együttesen foglalkoztak.

István Lajos lemondása folytán a pénztárt Zsakó Kálmánné urnő kezeli. A közgyülésen 1925 dec. 6-án pénztári napló szerint elszámolt, 2639 leu maradt. Perselyadományok, tagok utáni dijak takarékpénztárban kamatoztatnak. A begyült összegből szegény tanulókat segélyezünk ruhával és szegény, gyenge nőket, gyermekeket. Az egyletnek eddig 100 tagja van. Évenként 20 leu tagsági dijat

fizetnek. Szeretetadományokat a mese-délutánra mindig a tagoktól kaptuk. Igy az egylet pénzére nem volt szükség e célra. Julius—augusztusban szünetelt minden összejövetel. Ez idő alatt keressük föl hiveinket és egymás között is tervezzük a teendőket. Most az *ujonnan épitendő templomra* igyekezünk mindenki figyelmét felhivni valláskülönbség nélkül.

A „Marosköri“ jelentések az Unitárius Közlönyben megjelentek. Dr. Kerekesné irt mindenik választmányi tagnak ezért. Ide is küldtek be jelentést páran, de azokat a Közlöny már hozta. De el nem mulaszthatom megirni és tudatni azt az igazi jóindulatu támogatást, mellyel az egylet ügyei iránt voltak ugy a vezetők, mint ennek tagjai kivétel nélkül. Isten segedelmét továbbra is kérve egyházunkra, egyletünkre — maradok tisztelő hive:

Dr. Sárkány Miklósné.

Dávid Ferenc halálának emlékünnepe Tordán. Amely egyházközség szivén viseli és legszentebb kötelességének tartja hiveinek lelki gondozását a rendes templomi szolgálaton és a hivekkel való érintkezésen kivül a vallásos estélyek keretén belül, az a vallás-erkölcsi élet fejlesztése terén eléggé meg nem becsülhető munkát végez. Ilyen munkát végez régóta már Torda, szerényen és feltünést nem keltve. Ennek a munkának volt eredménye a Dávid F. halálának emlékezetére szentelt nov. 14-én tartott vallásos estélye is. Melynek anyagi sikere mellett lehetetlen meg nem emlékezni erkölcsi és a keresztényi szeretet ápolásában elért eredményéről. Az emlékünnepen számos más nemzetiségü és felekezetü hallgató volt jelen, kik — „ilyen emlékezetes gyönyörüségben rég nem volt részem“, „itt mindig épületes, gyönyörködtető, igazi keresztényi szeretettől sugalt dolgokat hall és élvez az ember“ — megjegyzésekkel köszönték meg a számukra adott valláserkölcsi élet szépségeiből kijutott osztályrészt. Legyünk rajta, hogy e példán okulva a vallásos estélyeket szorgalmasan rendezzük és az egyháztól eltávolodottakat ennek szépségeivel és emlékeivel visszahozzuk a legmelegebb szivhez, az egyházhoz. Magának az ünnepélynek a müsora a következő volt: Invocatio: „Te benned biztunk“, ima Benedek J. s. lelkésztől. Karének: „Oh én lelkem“, a nő énekkartól. Felolvasás Lőrinczy Dénes esp. lelkésztől. Ének-duett orgona kisérettel: „A kisharang“. Szavalat Balogh Dedi urleánytól. Sipos Klára kisasszony énekszólója. Szavalat Lőrinczy János lelkészjelölttől. Karének: „Hozzád csendül“ a női énekkartól. Bezáró beszéd. Gyülekezeti ének.

A Dávid F. I. E. tordai tagozata áldásos müködését, mely az elmult évben abban állott, hogy minden vasárnap délután a tordai magyar ifjuság jórészét felekezeti különbség nélkül szebbnélszebb és hasznosabb tanitásokkal: a nagy vallásalapitók ismertetésével, a vallásos élet mélyitését célzó előadásaival, zenetörténeti, technikai, szépirodalmi felolvasásaival, kölcsönkönyvtárának az

ifjuság rendelkezésére bocsátásával, szükséges felvilágositások adásával fejlesztette lelki- és érzésvilágát — nov. 14-én ismét megkezdette. Tisztujitás utján az ifjuság vezetését Lőrinczy Dénes esp. lelkész, mint védnök és diszelnök, Veress Ákos szigorló gépészmérnök, mint elnök, Gyarmathy Lenke fogtechnikus és Végh Iduska tanitónő, mint alelnökök, Benedek J. s. lelkész, mint titkár-jegyzőkönyvtáros, Lőrinczy János lelkészjelölt, mint pénztáros, Sikó Annuska és Borbély Ilonka kisasszonyok, mint ellenőrök vállalták és igérték, hogy az egylet életét és müködését ezután is mélységes ragaszkodással és kötelességtudással fogják irányitani. Választmányi tagok: Galambosi Samu és József, Fekete Lajos, leányok részéről: Sipos Klára, Szőts Annuska, Dénes Ilonka, Nagy Böske, Erdős Margit, Balog Dedi, Lőrincy Márta, Molitorisz Anna, Szabó Margit urleányok.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az Unitárius Közlöny ára! Kedves Testvéreink! Szomoruan látjuk a rossz gazdasági helyzetet s fájdalmasan esik nekünk, hogy a nyomdai költségek ugy megszaporodtak, hogy a régi alapon már teljességgel nem birjuk a kiadásokat fedezni.

Szeretnők, ha ugy tudnók megoldani a nehézséget, hogy jóval több előfizetőnk lenne s ne csak 2000 példányban, hanem 3000-ben jelentethetnők meg a Közlönyt. Ezért választmányunk ugy határozott, hogy amikor 1927-re az előfizetési dijat 60 leura emeli fel, azt a kedvezményt nyujtja a szives segitő társaknak, hogy aki január és febr. hónapokban 1 teljesen uj előfizetőt jelent be s küldi be a dijat is, annak az előfizetés csak 50 leu lesz 1927-re.

Szeretett testvéreink, bizunk jóságtokban s bizalommal reméljük hivatásotok pontos teljesitését. Föl a szivekkel, Isten velünk!

Jókedv. Főtisztelendő püspök urunk sok nehéz időt élt át megpróbáltatott kicsiny egyházunkban s 50 éves püspöksége alatt hányan gondoltak arra, hogy vele szemben kifejezzék nagyrabecsülésüket és felajánlják nehéz feladatai megoldásában segitségüket!

A hivatásos élet nehézségei közepette ritkán jókedvben is lehet része egy egyházkormányzónak. Ilyen kellemes érzést, jókedvet válthatott ki a főpásztorban az 50 éves jubileum alkalmából dr. Gspann Károly afia cselekedete, midőn a főt. urnak szivarokat adott át a következő verssel:

„Pár jó szivar, amit adok,
Füstjétől mulnak a gondok;
S fel ha szállnak bodor füstök,
Legyen boldog az ősz Püspök!
Most is azért imádkozom,
Hogy még soká szivarozzon
a mi kedves Püspökünk.“

Pályázati hirdetések: 1. A Kuthy Károly-féle 500 leu pályadij, mely már több izben volt kitüzve egyházi beszéd irására, az Egyetemes lelkészkör határozata értelmében Csifó Salamon, dr. Kiss Elek és dr. Borbély István tanárok elbirálása alapján annak a gyakorló lelkésznek adatik ki jutalmul, aki a közelebbi közgyülésig a legérdemesebb irodalmi munkásságot fejti ki.

2. Járai Béla úr által egy jó hétköznapi ima jutalmazására adott 500 leu pályadijat a lelkészkör ujból kitüzi. Pályázók jeligés levél kiséretében dolgozataikat idegen kézzel, vagy géppel irva 1927. julius hó 1-ig biráltatás végett juttassák el a lelkészkör elnökéhez (Brassó, Rózsa-tér 10. sz.).

3. Az Egyetemes lelkészkör az Unitárius szószék pénztára terhére 2500 leu, azaz kettőezerötszáz leu pályadijat tüz ki egyházi életünk legégetőbbnek mutatkozó kérdése kidolgozására olyformán, hogy a pályázók a kérdés megoldására részletes tervezetet készitenek, azt 1927. julius 1-ig jeligés levél kiséretében idegen kézzel, vagy géppel irva a lelkészkör elnökéhez beadják s a birálat alapján legjobbnak itélt tervezet készitője a dolgozatot a pályadijért záros határidőn belül elkészíti. Mindenik pályázó szabad tetszése szerint választja meg, hogy mit tart a legégetőbb kérdésnek. (Pl. cura pastoralis, szorványgondozás, szekták elleni védekezés, egyetemes egyházi adó, népszerü irodalom megteremtése, a hivek fegyelmezése, egyházi és világielem közös müködése stb. stb.). *Az elnökség.*

Orgonaszentelés Dombón. A dombói unitárius egyházközség nagy ünnepség keretében tartotta meg orgonaszentelését nov. 14-én. Ez az egyházközségünk azok közé tartozik, amelyek a saját erejükön szépen élnek, épitnek, haladnak s ezen kivül az egyetemes fejlődésben is részt kérnek maguknak. Főt. püspök ur saját kezüleg irt főpásztori levelében elismerésének szép kifejezését adta ezért a buzgó tevékenységért.

Az ünnepség d. u. 3 órakor volt, mikor az énekek után áhitatos, szép imát mondott Kovács István lelkész, mit az Unitárius dalkör éneke követett Miklós János kántor vezetése mellett. Dr. Kiss Elek dékán, ki d. e. is prédikált, a 150. zsoltár alapján tartotta meg orgonaszentelő beszédét, mit a legnagyobb figyelemmel hallgattak végig. Benedekfy Erzsébet tanitónő szólót énekelt, Pál Tamás lelkész az orgona megujitásának történetét adta elő. Egy szép karének után Gvidó Béla esperes tolmácsolta a főpásztori levelet s meghatóan mondott áldást a jelenlevőkre. Az egyházközség gondnoka d. e. és d. u. talpraesett beszédekben mondott köszönetet a segédkezőknek s meghatottan üdvözölte a dékánt és vele megjelent német lelkészt, ki az unitárizmus tanulmányozására jött hozzánk.

Este 8 órakor egy D. F. emlékünnepség volt tartalmas és szép müsorral. Megnyitót Gvidó Béla esperes, emlékbeszédet dr. Kiss Elek dékán tartott s volt ott ének, dialog, egyfelvonásos darab, monolog, szavalat stb. Egy kb. 12 éves fiu D. F.-ről szóló költeményt szavalt el olyan öntudatos okossággal és szépen, amilyent nagyon ritkán lehet hallani.

A kör 11 lelkésze közül 6 jelen volt s mindnyájunknak ez volt a benyomása, hogy az egyházközség egészséges vezetés mellett jó uton halad. Isten áldja meg!

Fazakas Lajos tb. esperes, volt nyárádszentmártoni lelkész november 13-án 67-ik életévében s lelkészi szolgálatának 42-ik esztendejében 7 heti szenvedés után elhunyt. Elsőrendü munkása

volt az Ur szöllőjének s meghatóan érzékeny lélek, akinek szive tájékáról csak ugy áradt ihletett ajkaira az érzelmes ige, isteni szózat s beszédei alatt meggyőződött a hallgató, hogy ez a szónok teljesen a szív és érzelem embere. Nagy áldás az őszinte, mély érzés, a lelkész egyik legnagyobb értéke. Nagy családja találja meg a vigaszt s az ő pihenése legyen csendes!

Musnai Ürmössy Jenő, egyházunk egykori jószágfelügyelőségi elnöke nov. 13-án Magyarországon meghalt. Amidőn hálával gondolunk egyházunkért végzett odaadó munkájára, szeretett családjának vigasztalódást, neki békességes pihenést kivánunk a mennyei Atyától.

Zsakó István ny. kuriai biró, egyházi tanácsos nov. 4-én, életének 84-ik évében sulyos szenvedés után megszünt élni. Annak idején nemcsak maga vett részt egyházunk életében, hanem olyan gyermekeket is nevelt, akik mind buzgó tevékenységet fejtenek ki ez élet megmentéseért. Az elhunyt néhai atyánkfiában dr. Mikó Lőrinc titkárunk apósát siratja. Temetése 7-én volt, mikor korábban elhalt feleségét, ki eddig Marosujváron pihent, szintén hazahozták s közös sirba temették vele. A gyászoló gyermekeknek vigasztalódást kérünk Istentől s megboldogultaknak legyen siri álmuk csendes!

Nyugtázás. Az egylet pénztárába szeptember 10-től december 1-ig előfizetői tagsági dijat fizettek: Perédi György Nagyvárad 1923—1926-ra; Kovács Károly Marosujvár, Unitárius Egyházközség, Dávid Ferenc Közművelődési Egylet, Dávid Ferenc Ifjusági Egylet, Dávid Ferenc Nőkszövetkezet, Gazdakör, Tejszövetkezet, Halmágyi Jánosné, Török Elek, id. Zsigmond Mihály, ifj. Zsigmond István, Keresztesi Zsigmond, Csiki József, Csiki Albert Nyárádgálfalva, Bota Zsigmondné Kolozsvár, Magyari Lászlóné Székelytompa, Gagyi István Vulkán, Lőrinczy Zsigmond Marosvásárhely, dr. Kovács Károly Szabadka, Dezső János, Ambrus Gergely, László Gyuláné Kolozsvár 1926-ra; Varga Dénes Torda, László Péter Felsővisó, Kozma Miklós Nagyajta 1927-re; Nagy Dénes Nyárádgálfalva, Járay Béla Désfalva, dr. Szentiványi Gábor, id. Péter János Enyed 1925—1926-ra; dr. Erdődi Endre Magyarszovát, Nagy Elemér Marosvásárhely, özv. Rátz Mihályné Kolozsvár 1924—1926-ra; Pálfi Károly Marosvásárhely 1925—1927-re; Barabás Károly 1926-27, Barabás Lajos 1926, dr. Elekes Dénes Pap Mózes 1924—26, Osváth Árpád 1925—26, Herman Józsefné; Szakáts Miklósné 1924—25, Kibédi Pálné 1924, Sófalvi Jánosné, Pável Ferencné 1924—25, dr. Gombos János 1925—26, dr. Gombos Jánosné 1925—26 félévi, Demeter Domokos, Keul Györgyné, Fodor Domokosné 1925—26, dr. Fazakas Miklósné 1925—29 (200 L.), Lőrinczi István, Kendi István, özv. Bartók Endréné, dr. Szolga Ferenc 1926 Székelykeresztur, özv. Dankuly Mózesné 1926-ra Kissolymos. — Alapitói dijban fizettek: Szentmártoni Bálint Buzaháza 250 L; dr. Demeter Lőrinc Zsákod, Nagy Balázs Torda, dr. Varga Béláné Kolozsvár 500—500 L; Szőcs Lajos Bányabükk, Szénásy Istvánné Dés 300—300 L; Gombos Eszter Székelykeresztur 100 L. Kolozsvár, 1926. nov. 30-án. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Irodalom.

Vásároljunk Unitárius naptárt az 1927-ik évre!

„A nép barátja“ cimen egy népies kiadvány-sorozatot inditottunk meg s az első számban kiadtuk Kálnoki Károlynak „A hivő és a hitetlen“ c. dolgozatát. Ezt csak ugy tehettük, hogy különlenyomatképen vettük át az Unitárius Közlönyből kis füzet alakjában. A drága nyomda miatt ma már másképen nehezen boldogulunk. Igy e kis füzet 32 oldallal csekély 4 leu árban szétoszthatő s szeretnők, hogy azok között terjesszék el, akik Közlönyt nem ol-

vasnak. Az egyházközségi D. F. E. a neki leküldött példányokkal legjobb belátása szerint járhat el. Esetleg megtarthatja könyvtára számára egy részét s onnan olvasásra kiadhatja, vagy a könyvtárában meghagyandó 2 pld.-on kivül a többit ugy juttatja hiveinkhez, ahogy legjobbnak véli. Óhajtandó lenne, hogy hiveink kezéhez jusson e füzet valamilyen módon, mert számukra van irva.

Az „Erkölcsi szabályok“ is megjelentek s azokból is küldünk le minden egyházközségbe. A két kis kiadvány összesen 6 leu. Amidön ezek terjesztésére kerjük fel az érdekelt afiait s minden barátunkat, jelezzük, hogy füzeteket az egyházközségek nagyságához képest fogunk leküldeni s legkönnyebben és legolcsóbban ugy tartjuk megoldhatónak az árak lebonyolitását, hogy lelkész afiai itteni pénzéből levonjuk s ők otthon a D. F. Egylettel közvetlenül oldják meg a kérdés további részét.

Szives tudomására hozom lelkésztársaimnak, hogy a hozzájuk leküldött két füzetet az egyházközségek könyvtára számára voltam bátor elküldeni s ha valaki akadna, aki maga is könyvtárral rendelkezik s esetleg óhajtja, szivesen küldök addig, amig még van. Csak 200 pld. nyomattam volt. Én a két füzet árában 40 leut fölvettem. *Dr. Kiss Elek.*

Válasz. Az „Unitárius Közlöny“ 1926. novemberi számában „Irodalom“ c. rovat alatt dr. Gál Kelemen tb. kollégiumi igazgató urnak „Hiszek egy Istenben . . .“ c. könyvecskéről irt nagyon kedvező és elismerő kritikájához *K. E. szerkesztő ur* egy megjegyzést füzött, mely ugy van megstilizálva, hogy az a könyviró irói jellemének esetleges diszkreditálására a kritika nagy elismerése mellett is igen alkalmasnak látszik. A helyzet tisztázása céljából tisztelettel kérem *K. E. szerkesztő* barátomat, hogy amennyiben a nevezett műben olyan tételeket talált, melyek szerinte a források hütlen kezelésére vallanak, sziveskedjék azokat a könyvirónak tanácsolt pontossággal szórul szóra hü összehasonlitással nyiltan leközölni, vagy ha ilyet nem talál, megjegyzésének megfelelő bővebb magyarázatot adni. Nézetem szerint ez az egyetlen módja annak, hogy ilyen nagyon kényes kérdésben, mikor valakinek irói jellemét érintjük, az olvasó közönség tisztán és világosan lásson és itéljen. Ezzel ugy gondolom, tartozunk önmagunknak, az olvasó közönségnek, melynek számára irunk és ami a legfőbb — *az igazságnak*. Könyvemért, melynek minden szavát sok sok olvasgatás és még több lelki elmélyedés és benső lelki tapasztalás alapján kiforrott vallásos hitem sugallatára egyházam iránti önzetlen szeretettől indittatva irtam, Isten és az emberek előtt az utolsó jottáig vállalom a felelősséget. Vállalom és köszönettel fogadom, nemcsak dr. Gál Kelemen igazgató ur felmagasztaló dicséretét, hanem *K. E. szerkesztő* barátom esetleges kifogásait is. Köszönettel veszek minden kritikát, kedvezőt és kedvezőtlent egyaránt — *feltéve, ha az tárgyilagos, nyilt és minden kétértelmüséget kizáróan világos és ha az is olyan nemes szándékból fakad, mint amilyen nemes épitő szándékkal nevezett könyvem megirtam és az olvasó közönség elé adtam.* Atyafiságos szeretettel *Dr. Csiki Gábor*.*

---

*) E levélből látszik, hogy dr. Csiki Gábor a saját könyvét eredeti termésének vallja s forrásai használatának helyességéről meg van győződve. E meggyőződést tiszteletben tartom s ellene semmi szavam.

Ami pedig multkori megjegyzésemet illeti, amit e könyv értékelésével kapcsolatban tettem, de *általánosságban* szólott a könyviróknak, arra vonatkozólag a helyzet tisztázása végett gondolom, hogy az Unitárius Egyház, mely inkább megbir ilyen természetü tárgyakat — adni fog egy kis helyet számomra, mikor az is kitünik, hogy miért tettem a megjegyzést éppen ennél a könyvnél. *K. E. szerkesztő.*

☞ ***Alapitói dij 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny“ ingyen jár!***

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.